

ÂŞIK MUSTAFA ALADAĞ

Dr. Semra ALYILMAZ*

ÖZET

Sazları ve sözleriyle Türk milletinin yaşayış ve inanışına ait değerleri geçmişten geleceğe taşıyan âşıklarımızdan biri de Âşık Mustafa ALADAĞ'dır. Bu makaleyle bugüne kadar hakkında hiçbir kaynakta bilgi bulunmayan Âşık Mustafa ALADAĞ'ın bilim dünyasına tanıtılması amaçlanmaktadır.

Türk milletinin yurt ettiği her yerde / her coğrafyada boy gösteren, kopuzları (sazları, bozukları, çöğürleri, bağlamaları...) ve sözleri sayesinde toplumda ayrı bir yer edinen ozanlar (âşıklar, saz şairleri, çöğürçüler), Türk kültür ve medeniyetine ait değerleri bütün özellikleri ve güzellikleriyle geçmişten geleceğe taşırlar.

Bir gelenek hâlinde geçmişten güntümüze kadar devam eden âşıklık / ozanlık, hem Türk devlet ve topluluklarında hem de ülkemizde bir edebiyatın ve sanatın oluşmasını sağlamıştır. Âşıklık geleneğine, bu sanata ve edebiyata ülkemizde en büyük katkıyı sağlayan bölgelerden biri de hiç kuşkusuz Kuzeydoğu Anadolu bölgesi (Kars, Ardahan, Iğdır, Erzurum illeri) olmuştur. Zira bu bölgede yetişen herbiri birbirinden kıymetli âşıklar, bu geleneğin yaşatılması ve devam ettirilebilmesi için olağanüstü gayret sarf etmişlerdir. Zira Kars, Ardahan, Iğdır ve Erzurum illerinde yetişen âşıkların çalıp söyledikleri üç yüzü aşkın makamın, ciltler dolusu şiirin, anlatılan / nakledilen halk hikâyelerinin, destanların... herbiri, üzerinde ayrı ayrı akademik çalışmayı gerektirecek niteliktedir.

Kafkas Türkleri'yle Anadolu Türkleri arasında âdeta köprü vazifesi gören serhat şehirlerimiz Kars, Ardahan ve Iğdır illerinde yetişen âşıkların bu geleneğe katkıları her türlü övgünün üzerindedir. Bu bölgede yetişen ve bugün birçoğu hayatta olmayan değerli saz ve söz ustalarının önde gelen isimleri şunlardır:

Ali DADAŞOĞLU (Dadaşoğlu), Ali Nevruz ÇIÇEK (Nevruz Ali), Ali Rıza EZGİ, Ali YILDIZ (Elvanî), Arif Hikmet ATAMAN (Ârifî), Bayram DENİZÖĞLU, Coşkun KIRDUDU, Dursun Cevlânî (Cevlânî), Dursun DOĞAN, Dülger Selahattin (İnanî), Erzade KAPAN, Esmânî, Fikret ÜNAL, Galo Köylü Kahraman, Gülistan ÇOBANOĞLU, Günay YILDIZ, İlahî DEMİR, İsmail ALADAĞLI, İsmail Cengiz (Azerî), İsmail TURAN (Cemal Hoca), Kardeşli Celil, Kurban Ali KILIÇ (Kurbanî), Laçın ALADAĞLI (Laçın KURT), Maksut KOCA (Feryadî), Mansur

* Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

ALYANSOĞLU, Mehmet ATAMAN, Mehmet Hoca (Noksanî), Mıhralı TEPELİOĞLU, Muhittin CUYA (Mihmanî), Muhlis DENİZER, Murat ÇOBANOĞLU, Murat YILDIZ (Karahanlı), Mustafa AYDIN, Mürsel Sinan UĞURSU, Nuri Cihan KARATAŞ, Orhan ÜSTÜNDAĞLI, Recep Hıfzî (Kağızmanlı Hıfzî), Rüstem ALYANSOĞLU, Sabit ATAMAN (Müdamî), Sadi DEĞER (Hasretî), Sebahattin Dülger (Erdemli), Selahattin DÜNDAR, Şahsenem BACI, Şenlik, Şeref TAŞLIOVA, Terhan İNAN, Topçu (Güftârî), Ummanî SARAÇ (Ummanî), Veli ABULAK (Cenan), Veysel DEMİR (Şahbazoğlu), Yılmaz ŞENLİK, Yusuf KÖKTEN (Zülâfî), Yusuf Sezâyî ÂŞIKLI, Yusuf YILDIZ... Bu isimlere her geçen gün yenileri eklenmekte ve âşıklık geleneği her türlü olumsuzluklara ve imkânsızlıklara rağmen devam ettirilmektedir. Günümüzde âşıklık geleneğini sürdürmeye çalışan "saz ve söz emekçileri"nden biri de Mustafa ALADAĞ'dır.

Bugüne kadar hakkında hiçbir şey yazılmayan / hiçbir kaynaktan bilgi bulunmayan Mustafa ALADAĞ, Yusuf - Zernişan (ALADAĞ) çiftinin on bir çocuğundan sekizincisi olarak 03. 6. 1963 tarihinde Kars'ın Kağızman ilçesinin Oluklu köyünde dünyaya gelir. İlkokulu köyünde bitirir. Halk şiirine ve halk âşıklarına daha ilkokuldayken akrabaları İsmail TURAN (Cemal Hoca), Laçın ALADAĞLI (Laçın KURT) ve İsmail ALADAĞLI'nın şiirlerini okuyarak / dinleyerek ilgi duymaya başlar. Mustafa ALADAĞ, 11 yaşında iken babasını kaybeder. 14 yaşına gelince geçim kaygısıyla İzmir'e çalışmaya gider. İlk kazancıyla bir saz alır ve çalmaya başlar. O günlerde en yakın dostu sazı olur. Çalışma saatleri dışındaki zamanını sazıyla geçirir. Onun bir yıl gibi kısa sürede usta âşıkları aratmayacak şekilde saz çalmaya başlaması çevresindeki herkesi hayrete düşürür.

Mustafa ALADAĞ, saz çalmaya başladıktan sonra âşıklarla ve halk şiiriyle daha fazla ilgilenmeye başlar. Âşıkların çalıp söyledikleri meclislere önce dinleyici, sonra da icracı olarak katılır. Karşı âşıkların çoğunun ve akrabalarının İstanbul'da olması sebebiyle İzmir'den İstanbul'a göç eder. İstanbul'da büyük ekonomik sıkıntılar çeker; ancak bu durum onu yıldırmaz. Bir yandan geçimini temin etmek için çalır; bir yandan âşık meclislerinde çalıp söyler; diğer yandan da yarım kalan öğrenimini (orta ve lise öğrenimini) (haricîten) tamamlar. İstanbul'da, özellikle Karşılıklar'ın yoğun olarak yaşadığı semtlerde yapılan düğünlerde, özel günlerde ve arkadaş toplantılarında hem kendine hem de usta âşıklara ait eserleri sazıyla icra eder.

Mustafa ALADAĞ, 1980 yılında Ankara'da düzenlenen "Türk Halk Müziği Altın Mikrofon Yarışması"nda dereceye girer ve ödüle layık görülür.

Bugün Kars, Ardahan, Iğdır bölgesi âşıklarına ait üç yüzü aşkın makamın birçoğunu ustaca çalıp söyleyen ve şiirlerinde "Ozan Mustafa" veya "Mustafa" mahlaslarını kullanan ALADAĞ'ın şiirleri, genelde aşk, sevgi, din, ahlâk, gurbet, hasret konularını içermektedir.

Örnek:

Gurbet elde ateş düştü
Düştü ağlarım ağlarım
Garibim gurbete göçtü
Göçtü ağlarım ağlarım

(Gurbet Elde Ateş)

Ey kardeşim ne beklersin avare
Sararmış gül benzin olmuş virane.
Kadir Mevlam bize hidayet ede
Sonumuz üç beş arşın bez değil mi?

(Üç Beş Arşın Bez)

Âşık Mustafa ALADAĞ'ın şiirlerinde birçok Türk boyunun maddî ve manevî mirasını üzerinde barındıran ve Kafkaslar'la Türkiye arasında köprü vazifesi gören, destanlar, ozanlar, âşıklar, şairler diyarı olarak da bilinen serhat şehrimiz KARS'ın ayrı bir yeri vardır. Çünkü o, Kars'ı dar anlamda doğum yeri; geniş anlamda ise, bütün vatan toprağı hatta Türk dünyası olarak görmektedir.

ALADAĞ, şiirlerini genelde "Standart Türkiye Türkçesi"yle yazmıştır / söylemiştir. Ancak o, şiirlerinde zaman zaman kelimelerin Kars ağzındaki kullanımlarına da yer vermiştir.

Örnekler:

Bütün ömrüm boşa geçti
Rabbim bişe¹ kazanmadım
Günlerim hep koşa gitti²
Sana bişe kazanmadım

Ozan Mustafa'nın hâli
Olmuştur cahiller tayi³
Alacak o kadar payı
Daha bişe kazanmadım

(Bişe Kazanmadım)

Âşık Mustafa ALADAĞ'ın şiirlerinde kullandığı Türkçe kelimeler %75; yabancı menşeli kelimeler ise, %25 oranındadır. Söz konusu yabancı menşeli kelimelerin büyük bölümünü ise, İslâmî kültür çerçevesinde Türkiye Türkçesi'ne girmiş Arapça ve Farsça kelimeler oluşturmaktadır. Arapça ve Farsça kelimelerin oranları dinî içerikli şiirlerde daha fazladır:

¹ Bir şey, herhangi bir şey

² Koşarak gitti-, koşup gitti-, geçip gitti-

³ Eşi, dengi

Örnek:

**Mevlam kâinatı yaratmış senin hürmetine
Alemlere şefaathçi o Muhammed Mustafa
İki cihan serdarısın, iki cihan güneşi,
Alemlere şefaathçi o Muhammed Mustafa
(Resul'a Methiye)**

Mustafa ALADAĞ, şiirlerinde kalıplaşmış dil öğelerini (deyimleri, atasözlerini, duaları, bedduaları) ve söz sanatlarını da ustaca kullanmıştır.

Örnek:

Sen bana kızdın mı, bize gelmezsin,
Sen gelmezsen, benim yüzüm görmezsin.
**Ben seni kırdımsa, yüzüm gülmesin,
Nur yüzüne hasret kaldım, ana can.**
(Ana Can)

Dünyayı yarattın Amentübillah
Müsliman doğmuşuz Elhamdülillah
**Herşeye kadirsin ya Resul Allah
Kalbime nurunu koy Yaradan'ım
(Hakk'a Âşık)**

Âşık ALADAĞ, şiirlerinde nazım birimi olarak dörtlükleri; nazım şekli olarak genelde koşma türünü; vezin olarak da "Türk millî vezni" olarak kabul ettiği "hece"yi kullanmıştır. ALADAĞ'ın serbest tarzda yazmış olduğu şiirlerinin sayısı oldukça azdır. Onun, şiirlerinde hem benzer seslerle hem de kafiye ve rediflerle ahengi sağladığı görülür. ALADAĞ, yazdığı / söylediği şiirlerinde kafiye türü olarak daha ziyade yarım ve tam kafiye kullanmıştır.

Hâlen İstanbul Bağcılar Belediyesi'nde memur olarak çalışan Âşık Mustafa ALADAĞ, evli ve üç çocuk babasıdır. Örnek teşkil etmesi bakımından onun üç şiirini dikkatlere sunmanın faydalı olacağı kanaatindeyiz:

ANA CAN

Dünyaya gelende beni gözledin
Canımın cananı sensin, ana can.
O güzel sütlümlü beni besledin,
Derdimin dermanı sensin, ana can.

Bu fani dünyada sana doymadım,
Doya doya gül yüzüne bakmadım.
Gurbetteyim, ben yanında kalmadım.
Ninninle büyüttün beni, ana can.

Sen bana kızdın mı, bize gelmezsin,
Sen gelmezsen, benim yüzüm görmezsin,
Ben seni kırdımsa, yüzüm gülmesin,
Nur yüzüne hasret kaldım, ana can.

Ana yeter, Mustafa'yı kahretme,
Gel, yanımda dur da, bir yere gitme.
Elin aç, ne olur sen esirgeme
Duana muhtacım senin ana can.

EFENDİLER

Bu dünyanın varlığına,
Güvenmeyin, efendiler.
Yıkılır, bozulur gider,
Güzellikler, efendiler.

Hani anan, hani baban?
Var mıdır dünyada kalan?
Yeri, göğü var yaradan
Bunu bilin, efendiler.

Hakk'tan bize hakikattir,
Habibinden nasihattir,
İslam'ın da şartı beştir,
Bunu tutun, efendiler.

Mustafa'yım, bir beşerim,
Belki de yoldan şaşarım,
Rabbim, adınla coşarım,
Bana yeter, efendiler.

OLMASA

Ah bu dünya yaşamaya deyerdi
Kahpe felek bu oyunun olmasa
Kardeş kardeşe kuyu mu kazardı
El kızı, arada belan olmasa

Yaman olur ayrılığın ataşı
Belli olmaz insanların telaşı
Gece gündüz savaş nefsinde karşı
Hele onda bir de iman olmasa

Riyakârla asla hasbihal olma,
Gider başkasına sır vermez sanma
Sakın ha onunun taftı diline kanma
Sözünde sohbetinde candan olmasa

Mustafa'yım böyle tarif ederim,
Can bedeni bezirgâna satarım
Dünya malın üzerimden atarım
Bir de burda mel'un şeytan olmasa

BİBLİYOGRAFYA

- ARTUN, Erman, Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı, Ankara, 2001.
DÜZGÜN, Dilaver, Halk Şiirinde Hazırlıksız Şiir Söyleme Geleneği Üzerine Bazı Tespitler, Millî Folklor, C. 2, Yıl: 4, S. 15, Ankara, 1992, s. 25-28.
DÜZGÜN, Dilaver, Âşık Yaşar Reyhanî, Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler, Erzurum, 1997.
HALICI, Feyzi, Âşık Geleneği ve Günüümüzde Halk Şâirleri Güldeste, Ankara, 1992.
KAFKASYALI, Ali, Âşık Murat ÇOBANOĞLU Hayatı - Sanatı-Eserleri, Ankara, 1998.
KIRZIOĞLU, M. Fahrettin, Edebiyatımızda Kars, İstanbul, 1958.
ÖZARSLAN, Metin, Erzurum Âşıklık Geleneği, Ankara, 2001.
SAKAOĞLU, Saim, Türk Saz Şiirine Genel Bir Bakış, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri), Ankara, 1989. s. 105-250.
SEZEN, Lütfi, Erzurumlu Emrah'ın Şiirlerinde Aşk ve Gurbet (Teorik Bir Yaklaşım), Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 7, Erzurum, 1997, s. 53-65.

ABSTRACT

Through their musical instruments and their saying the poets (ashyks) transfer from the past to the future the value concerning with living and belief of Turkish nation. Ashyk Mustafa Aladag is one of these poets, and there is no information about him in any work. In this article it is aimed his talent to acquaint with related persons.